

УДК 635.21:631.5:581.132

ЗАЛЕЖНІСТЬ УРОЖАЙНОСТІ СОРТІВ КАРТОПЛІ ВІД СТРОКІВ САДІННЯ ТА ГЛИБИНИ ЗАГОРТАННЯ БУЛЬБ

М'ялковський Р.О., кандидат с.-г. наук, доцент

E-mail: ruslanmialkovskui@i.ua

Безвіконний П.В., кандидат с.-г. наук, доцент

Подільський державний аграрно-технічний університет,

Вирощування картоплі завжди було і залишається важливою і актуальною темою для населення України. При значних площах вирощування у 1,7-1,9 млн. га врожайність залишається низькою, на рівні 12-13 т/га, що майже в 3-4 рази менше, ніж в країнах західної Європи. Одним із найголовніших факторів розвитку картоплярства є, насамперед, підвищення урожайності до рівня 30-40 т/га та розвитку переробки бульб на крохмаль [2].

Із зміною клімату в Україні, дискусійним питанням є вибір строків садіння бульб та підбір сортового складу. Одержання високого врожаю картоплі забезпечується наявністю високопродуктивних сортів, якісного посадкового матеріалу та технології вирощування, яка дозволяє реалізувати потенційні можливості перших двох складових [7]. Тому збільшення врожайності картоплі і подовження періоду споживання є актуальним завданням сьогодення.

Строки садіння картоплі мають значний вплив на величину врожаю та його якість. Запізнення з садінням, незалежно від рівня мінерального живлення, різко знижує урожайність картоплі [6]. При встановленні оптимального строку садіння картоплі необхідно враховувати погодні умови, фізіологічний стан ґрунту.

На думку П. А. Дмитренка [4], на величину приросту врожайності впливає багато факторів: внесення добрив, рівень забезпечення вологою, аерація ґрунту, температура. Проте дія цих факторів пов'язана з площею живлення. Велике значення при цьому має належність сорту до певної групи стиглості.

Формування продуктивності картоплі залежить від впливу технологічних заходів, проте домінуюча роль належить сортам, при цьому роль сорту, як одного із найбільш доступних і ефективних засобів виробництва постійно зростає [8].

За даними М. Н. Васильєвої [3], раннє садіння ранньостиглих сортів сприяло значному підвищенню урожайності, тоді як за раннього садіння середньопізніх сортів картоплі урожайність, навпаки, знижувалася. Автор пояснює це тим, що середньопізні сорти картоплі при садінні їх у ранні строки за низьких температур ґрунту слабо проростають і порівняно більше, ніж ранньостиглі сорти, піддаються загниванню.

Наукою і передовою практикою доведено [1, 5], що головним резервом для підвищення і стабільності урожаїв є максимальне використання культурою біоенергетичного потенціалу ґрунту, кліматичних і агрометеорологічних ресурсів та наявних можливостей, закладених в існуючих видах і сортах. Щоб максимально використати всі ресурси, потрібно дотримуватись строків садіння та

проводити агротехнічні прийоми з урахуванням фази розвитку рослин з обов'язковим захистом їх від шкідливих організмів.

Правильне співвідношення технологічних прийомів сприяє встановленню оптимальної дії окремих факторів і є основою для розробки найбільш ефективної технології вирощування картоплі. Тому при розробці технології вирощування для новостворених сортів картоплі необхідно вивчати дію всіх агротехнічних заходів в комплексі.

Метою наших досліджень було вивчення впливу строків та глибини загортання різних за стиглістю сортів на урожайність бульб картоплі в умовах Правобережного Лісостепу України.

Дослідження проводились на дослідному полі Навчально-виробничого центру «Поділля» Подільського державного аграрно-технічного університету протягом 2011-2016 років.

Фактор А – сорти картоплі: середньоранні – Диво, Легенда, Малинська біла; середньостиглі – Віра, Слов'янка, Надійна; середньопізні – Оксамит, Алладін, Дар. Фактор В – строк садіння бульб: I – 23-25.04, II – 03-05.05, III – 13-15.05. Фактор С – глибина загортання бульб: 2-4 см, 6-8 см, 10-12 см.

Площа посівної ділянки 450 м², облікової – 50 м², повторність – чотириразова.

Характеризуючи строки садіння бульб картоплі та глибину загортання, як один із найбільш впливових факторів для формування врожайності різних за стиглістю сортів слід відмітити суттєву різницю із врожайності між всіма досліджуваними варіантами. Найвище значення показника урожайності бульб спостерігалось на варіантах з першим (23-25.04) та другим (03-05.05) строками садіння.

На варіанті з першим строком садіння (23-25.04) урожайність становила відповідно за сортами: середньоранніми Диво – 45,4 т/га, Малинська біла – 42,4 т/га; середньостиглих Надійна – 48,1 т/га і Слов'янка – 42,9 т/га; середньопізніх Дар – 44,7 т/га і Алладін – 35,6 т/га.

Найвища врожайність бульб картоплі встановлена в середньому по сортах від I (23-25.04) строку садіння – 40,6 т/га. Тоді, як від II (03-05.05) і III (13-15.05) строків садіння становила – 37,0 і 35,3 т/га, що на 3,4 і 5,4 т/га нижче в порівнянні із першим строком садіння (23-25.04).

Порівнюючи продуктивність сортів та строків садіння бульб можна відзначити, що третій строк (13-15.05) характеризується найбільш низькими показниками врожайності всіх сортів різної стиглості картоплі. У середньому становить 35,3 т/га, що на 5,4 т/га нижче контрольного варіанту (23-25.04).

Аналіз показників урожайності окремо за сортами показує, що незалежно від строків садіння бульб та глибини загортання в середньому за роки досліджень найбільш високопродуктивними були середньоранні сорти. Так, за першого строку сівби урожайність становила (23-25.04) – 42,5 т/га, другого – 39,4 т/га, третього – 37,0 т/га, відповідно.

Серед середньоранніх сортів виділяється сорт Диво з урожайністю – 45,4 т/га, середньостиглих – Надійна – 48,1 т/га і середньопізніх – сорт Дар – 44,7 т/га.

В середньому при аналізі рослини за врожайністю на варіантах з глибиною загортання бульб, як фактора, виділяється глибина 6-8 см.

Оцінка залежності урожайності від глибини загорання бульб, згідно проведеного регресійного аналізу показала, що у сортів різних за стиглістю за глибини загорання 2-4 см та 10-12 см відбувається зниження величини врожайності порівняно із глибиною загорання бульб 6-8 см.

Найвищу врожайність бульб картоплі одержали від першого строку садіння (23-25.04) середньораннього сорту Диво за глибини загорання 6-8 см – 46,8 т/га, за глибини загорання 2-4 см – 45,1 т/га, і 10-12 см – 44,2 т/га.

Дисперсійний аналіз отриманих даних свідчить, що на формування урожайності рослин картоплі в середньому за 2011-2016 рр. найбільший вплив мали строки садіння (А), частка яких становила – 41,3 %, сортові особливості (В) – 28,1, глибина загорання (С) – 10,4%, взаємодія сорту і строків садіння (АВ) – 6,8 %, строки садіння і глибина загорання бульб (АС) – 5,1%.

Висновки. Таким чином, на основі польових досліджень, які проводились впродовж 2011-2016 рр. встановлено, що в умовах Правобережного Лісостепу України за показниками врожайності виділяється перший строк садіння (23-25.04), глибина загорання бульб – 6-8 см, а серед сортів – середньоранні. Найвищу урожайність бульб картоплі середньораннього сорту Диво (46,8 т/га), середньостиглого Надійна (49,7 т/га) та середньопізнього Дар (46,2 т/га) отримано при застосуванні агротехнічних заходів у комплексі, а саме: висаджуванні їх в останні декаді квітня (23-25.04) з глибиною загорання 6-8 см.

Список використаної літератури

1. Болотських О. С. Овочівництво: екологічно адаптовані технології. / Харків: Фоліо, 1999. 122 с.
2. Бондарчук А. А. Наукові основи насінництва картоплі в Україні: монографія. / Біла Церква, 2016. 400 с.
3. Васильева М. Н. Влияние некоторых приемов возделывания картофеля на урожай клубней в условиях Алтайского края / *Сборник результатов исследований по законченным темам и работы аспирантов*. Москва: Колос. 1969. №6. С. 83–85.
4. Дмитренко П. А., Витриховский П. И. Удобрение и густота посева полевых культур. / Киев: Урожай, 1975. 248 с.
5. Ільчук Р. В. Основні закономірності продуктивності і якості сортів картоплі різних груп стиглості. / *Картоплярство України*. Київ: 2011. № 1-2 (22-23). С. 38–48.
6. Кучко А. А., Мицько В. М. Фізіологічні основи формування врожаю і якості картоплі / Київ: Довіра, 1997. С. 57–97.
7. Молоцький М. Я. Ступінь використання поживних речовин з ґрунту і добрив різними сортами картоплі залежно від умов вирощування. *Картоплярство*. Київ: Аграрна наука. 2007. № 36. С 85–101.
8. М'ялковський Р. О., Безвіконний П. В., Кравченко В. С. Формування фотосинтетичного апарату сортів картоплі різної групи стиглості залежно від напрямку рядків відносно сонця у зеніті / *Вісник Уманського національного університету садівництва*. Умань. 2017. № 2. С. 43–47.